

**TÜRKİYE’DE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNDEN BİR GRUP:
HÂKİM VE SAVCILAR PERSONEL DÜZENLEMELERİ VE SORUNLARI**

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Yıldız Özsalmalı¹

ÖZET

Ülkemizde 1982 yılında yargı organlarına ve özellikle idari yargı düzeni/yasalarına ilişkin bir reform yapıldığı bilinmektedir. Fakat uzun yıllardır Türkiye’de hâkimler ve savcılar, Anayasal ve yasal olarak, diğer kamu görevlileri grubu içinde değerlendirilmektedir.

Ayrıca akademik anlamda “kamu yönetimi” alanında çalışanlar olarak, Kamu Personel Yönetimi dersleri için bu konuyu araştırmak ve değerlendirmek gereği duyulmaktadır. Bu konunun, Türkiye’de yargı reformu süreci ile de bağlantısı vardır. Hatta kamu personel yönetimi reform çabaları içinde de ele alınabilir niteliktedir.

Bu çalışmada konu ile ilgili yasal düzenlemeler temel hatları ile tanıtılmış; sonra yargı reformu sürecinde yapılanlar, HSYK ve Türkiye Adalet Akademisi’nin görev ve faaliyetleri ele alınmış, e-Avrupa girişimi, e-dönüşüm Türkiye Projesi, UYAP projeleri hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Daha sonra da siyasilerin/bilim insanlarının konuya ilişkin görüşleri belirtilmiş ve değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER

Hâkimler ve Savcılar Personel Kanunu, Türkiye Adalet Akademisi, UYAP, Yargı Reformu, Diğer Kamu Personeli.

**A GROUP FROM THE OTHER CIVIL SERVANTS IN TURKEY: THE JUDGES AND
PUBLIC PROSECUTORS PERSONNEL REGULARITIES AND PROBLEMS**

ABSTRACT

It has known to do reform concerning to judgement members and in particularly government judgement regularity/legislatives in our country, 1982. But in long years, judges and public prosecutors in Turkey, utilized in the other civil servants group, as a Constitutional and legal.

In addition, as workers of the “public administration” on the academic meaning, it has necessary to search and utilize to this subject for the public personnel administration lessons. This subject has

¹ İzmir, DEÜ. İİBF. Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, ayse.yildiz@deu.edu.tr

got connection (contact) with the judgement reform process in Turkey. In fact, it can take up in the public personnel administration reform strives, too.

In this working, legal arrangements with this subject introduced with the bases lines; and than it has taken up to do in the judgement reform process and functions and authorities (power) of The Judges and Public Prosecutors High Committee (Commission) and Turkey Justice Academy. In addition, it has given knowledge shortly about e-Europe Enterprise, e-Transformation Turkey Project, National Judgement Net Projects. And than it has indicated to opinions concerning this subject of politicians and science people and it has done utilizes.

KEYWORDS

Judges and Public Prosecutors Personnel Law, Turkey Justice Academy, National Judgement Net Projects, Judgement Reform, Other Public Personnel.

I-GİRİŞ

Ülkemizde uzun yıllardır genel anlamda kamu personel rejiminde genel düzenleme olarak 657 sayılı 1965 tarihli DMK görülmektedir. Hâkimler ve savcılar ise, askeri personel, YÖK personeli ve KİT sözleşmeli personeli gibi geniş anlamda kamu personeli grubu içinde yer almaktadır.² Yani adı geçen personel gruplarının genel düzenleme olan DMK'na tabi olmak yanında, ayrı ayrı özel personel rejimleri bulunmaktadır. Kendi personel mevzuatlarında bir düzenleme olmaması halinde, genel düzenleme olan DMK hükümlerinin uygulandığı dikkati çekmektedir.

Türkiye'de "Kamu Personel Kanunu" anlamında genel bir düzenlemeye, hazırlanmış olan 1999 ve 2005 tarihli Kamu Personel Kanunu Tasarılarına karşın, maalesef gidilebilmiş değildir.³ Bu bağlamda hâkim ve savcı personeli üzerine de yeni bir yasa ve yargı reformu paketi kabul edilip, uygulamaya konamamıştır. Buna karşın, ülkemizdeki çoğu kamu personeli gibi hâkim ve savcılarının da görevleri, görev yerleri ve yargı sürecinin işleyişi ilgili ve iç içe geçmiş çok fazla sorunlarının olduğu görülmektedir. Yargının bağımsızlığı ve yargıç güvencesinin temini açısından bu konularda çözüm üretilmesi ve yeni yasal düzenlemelerin yapılması, hatta bir yargı reform paketi üzerinde uzlaşılarak, hızla uygulanması gereği ciddi anlamda hissedilmektedir.

Aşağıdaki çalışmada; uygulanmakta olan kendi personel düzenlemeleri çerçevesinde hâkim ve savcı personelin yasal statüsü incelenmiş; son yıllarda gereği hızla hissedilen yargı reformuna ilişkin strateji taslağı ele alınmış, hâkim ve savcı personelle ilgili olarak kurulmuş/ kurulmakta olan kurum ve birlikler belirtilmiş ve böylece sonuçta hâkim ve savcılarının meslek yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar belirtilmiş ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

² Bkz., 926 Sayılı, 27.7.1967 tarihli TSK Personel Kanunu, 2014 sayılı 1983 tarihli Yükseköğretim Personel Kanunu ve 2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli Hakimler ve Savcılar Personel Kanunu; 399 sy. 1990 tarihli KİT Personeli Hakkında KHK.

³ 1999 Memurlar Kanunu Tasarısı, 1999 Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali, Sosyal Hak ve Yardımlarına İlişkin Kanun Tasarısı; 14.10. 2005 tarihli Kamu Personel Kanunu Tasarısı Taslağı konularında bkz; Ayşe Yıldız, "Son Değişiklikler Işığında 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu", İzmir Büyükşehir Bütününde Zabıta Hizmetiçi Eğitimi, (Edt. Z. Toprak, A. Yıldız), İzmir Yay. A.Ş., İzmir 2000, s. 87-124; Ayşe Yıldız Özsalmanlı, İbrahim Arap, Aykut Acar, "2005 Tarihli Kamu Personel Kanunu Tasarısı Hakkında İnceleme ve Değerlendirmeler", <http://yonetimbilimi.politics.ankara.edu.tr/yonetim.incelemeleri.htm>. (Erişim tarihi: 12.5.2006)

II- HÂKİM VE SAVCILAR PERSONEL KANUNUNA BAKIŞ

2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli bu kanunun amacı; adli ve idari yargı hâkim ve savcılarının niteliklerini, atanmalarını, hak ve ödevlerini, aylık ve ödeneklerini, meslekte ilerlemelerini, görevleri ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesini, haklarında disiplin kovuşturması açılmasını ve disiplin cezası verilmesini, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri veya kişisel suçlarından dolayı soruşturma yapılmasını ve yargılamalarına karar verilmesini, meslekten çıkarılmayı gerektiren suçluluk/ yetersizlik hallerini, meslek içi eğitimlerini ve diğer özlük işlerini, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay Başkan ve üyelerinin aylık ve ödenekleri ile diğer mali, sosyal hak ve yardımlarını düzenlemektir.⁴ Görüldüğü üzere hâkim ve savcı personeline yönelik özel bir yasal düzenleme mevcuttur.

Aşağıdaki kısımda bu kanundaki düzenlemeler incelenmiş; bir yandan DMK ile farklı maddelerine öncelik verilmiş; diğer yandan ilgili yasada önemli görülen hükümler bir bütünlük içinde kısaca belirtilmeye çalışılmıştır.

Bu Kanun, adli yargı hakim ve cumhuriyet savcıları ile idari yargı hakim ve savcıları hakkında uygulanır. Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay Başkan ve üyeleri de 1.maddenin (b) bendinde sayılan özlük hakları bakımından bu kanun hükümlerine tabidirler. Hâkimler, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre görev yaparlar. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz. Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler. Hâkim ve savcılar hakkında denetim, inceleme, soruşturma ve kovuşturma yapılması bu Kanun hükümlerine tabidir. Adaylık dönemini geçirip aşağıdaki koşullara uygun olarak ehliyetini kanıtlamış olmadıkça, hiç kimse hâkimlik ve savcılığa atanamaz. Adaylar, DMK'ndaki genel idare hizmetleri sınıfına dâhil olup, haklarında, DMK'nın bu kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

Her yıl alınacak aday sayısı, avukatlık mesleğinden alınacaklarla birlikte Türkiye Adalet Akademisi'nin görüşü alınarak, kadro ve ihtiyaç durumuna göre Adalet Bakanlığı'na tespit edilir.⁵ Bu maddede belirtilen niteliklere sahip olup, yazılı yarışma sınavı ile mülakatta başarı gösterenler, başarı derecelerine göre sıraya konularak Adalet Bakanlığı'na önceden ihtiyaç sayısına, daha önce başka görevlerde kadro, maaş ve derece yönünden iktisap etmiş oldukları haklar nazara alınmak suretiyle lisans, lisansüstü ve doktora öğrenim durumlarına göre devlet memuriyetine giriş derece ve kademesiyle adaylığa atanırlar. Bu atamada, daha önce serbest avukatlık yapmış olanların avukatlıkta geçen sürelerinin 2/3'ü de değerlendirilir. Bu sıraya göre ihtiyaç sayısınca atanmalarında dışarıda kalanlar bir hak iddia edemezler.⁶ Doktora yapanlar sadece mülakata tabi tutulurlar.⁷

Görüldüğü üzere daha önce avukat yada kamu görevlisi olarak çalışmış olan kişiler, hakimlik sınavlarını kazanıp bu mesleğe atanırken, kazanılmış memuriyet hakları da korunmaktadır. (eğitim, kıdem, derece, kademe gibi)

⁴ <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/> 2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli Hâkimler ve Savcılar Personel Kanunu. Bkz, Yürürlükteki Bazı Kanunların Mülga Hükümleri Külliyatı Cilt: 2, sf: 1213

⁵ <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/> 2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli Hakimler ve Savcılar Kanunu, (Değişik 1.fıkra: 22.12.2005-5435/2 md.)

⁶ 2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli Agk, (2.fıkra İptal: Anayasa Mahkemesinin 14/12/1995 tarih ve E.1995/19, K.1995/64 sayılı kararı ile; Yen. Düz.15.1.2003-4790/1 md.)

⁷ 2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli Agk, (Mülga 4,5,6.fıkra: 22.12.2005 - 5435/ 43 md.) (Mülga son fıkra: 1.12.2007-5720/2 md.)

Adaylık süresi ve meslek öncesi/meslek içi eğitimleri, 23.7.2003 tarihli ve 4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu hükümlerine tâbidir. Meslek öncesi eğitimini tamamlamadan görevden ayrılanlar ile meslek öncesi eğitimlerini tamamlayıp, mesleğe kabul edildikten sonra meslek öncesi eğitim süresi kadar çalışmadan görevden ayrılanlar, meslek öncesi eğitimleri sırasında kendilerine ödenen aylık, ödenek, tazminatlar ile her türlü ödemelerin, mecburî hizmetin eksik kalan kısmı ile orantılı miktarını iki kat olarak ödemek zorundadırlar.

Adli yargı hâkim ve savcı adaylarından; meslek öncesi eğitimlerinin bir yılını, avukatlık mesleğinden adaylığa geçenlerden meslek öncesi eğitimlerinin üç ayını tamamlayanlar, adli yargı teşkilâtının ihtiyaç durumu ile 11.madde gereğince doldurulan belge ve raporlar esas alınarak, imkânlar ölçüsünde kendi istekleri göz önünde bulundurulmak ve HSYK'nun da görüşü alınarak, Adalet Bakanlığı'na hâkimliğe veya Cumhuriyet savcılığına atanacak şekilde ayrılırlar. Türkiye Adalet Akademisi, son eğitim döneminde öğretilecek konuları bu ayrımı esas alarak belirler.⁸

Adayın;

- Adaylığa atanma niteliklerinden herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması,
- Adaylığa alındıktan sonra bu niteliklerden herhangi birini yitirmesi,
- Adaylık süresi içindeki davranışlarında hâkimlikle bağdaşmayacak tutumları, göreve devamsızlığı, bilgi ve iş yapma kabiliyeti bakımından yeterli olmadığı tespit edilmesi hallerinde adaylığında Adalet Bakanlığınca son verilir. Haklarındaki soruşturma veya kovuşturma nedeniyle adaylıklarına son verilenlerden takipsizlik kararı veya son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına dair karar veya beraat hükmü verilenler, Kanunda belirtilen niteliklere sahip olmaları koşuluyla yeniden adaylığa alınabilirler.

Bu bağlamda DMK'da da adaylık süresi ve adaylığa son verilme hallerinin benzeri biçimde sıralandığı görülmektedir.⁹

Muvazzaf askerlik hizmetini yaptıktan sonra hâkimlik ve savcılığa atananların askerlikte geçen süreleri, kademe ilerlemesi ve derece yükselmesinde değerlendirilir. Hâkimlik ve savcılık mesleğinde bulunanlar usul ve esaslar uyarınca her yıl kademe ilerlemesi ve her iki yılda bir derece yükselmesi alırlar. Süresini dolduranların kademe ilerlemeleri 20.madde hükümlerine göre yapılır. Derece yükselmeleri ise, yılın Nisan, Ağustos ve Aralık aylarının son günlerinden geçerli olmak üzere HSYK'nca yapılır.¹⁰

1990'lı yıllarda askerlikten sonra, askerlik önceki hâkimlik görevine dönmek isteyen personelin, sayıca az da olsa, görevine tekrar başlatılmadığı duyulmuştur. Kanımızca bu durumda, o dönemlere ilişkin bazı hükümet/politika değişikliklerinin etkisi olabilir.

Üst mercilerce verilecek siciller:

- Bölge adliye mahkemeleri Cumhuriyet başsavcıları, bu mahkeme nezdindeki Cumhuriyet başsavcı vekilleri ve Cumhuriyet savcıları;
- Ağır Ceza Cumhuriyet başsavcıları, merkezdeki C.başsavcıvekilleri ve C. savcıları ile bağlı ilçe C.başsavcıları ve C. savcıları hakkında, 21.maddede sayılan hususları göz önünde bulundurarak; kovuşturmayla yer olmadığına dair kararlarından ve iddianamelerinden en az beşer adedinin tasdikli

⁸2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli Agk, (Değişik: 22.12.2005 - 5435/3 md.)

⁹ Bkz., 657 sayılı, 1965 tarihli DMK, m.54-57

¹⁰ 2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli Agk, (Değişik: 11.9.1987 – KHK 276/8 md. ; Aynen Kabul : 24.2.1988 – 3409/8md.)

suretini de ekleyerek, durumlarının değerlendirilmesine yönelik inceleme sürelerinin bitiminden bir ay önce HSYK’nda bulunacak şekilde düşüncelerini belirten bir sicil fişi gönderirler.¹¹ Haklarında bu madde gereğince sicil fişi düzenlenecek olanlar, kademe ilerleme ve derece yükselme süresi içinde görevlerini ayrı ayrı yerlerde yapmışlarsa en uzun süre ile buldukları yerin yukarıda belirlenen üst mercilerine işlem yapılır. Bölge idare mahkemelerindeki atanmış ikinci sınıfa mensup üyelerin kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi ile birinci sınıfa ayrılmalarına ilişkin ilkeler, HSYK’na belirlenerek, RG’de yayımlanır.

Meslekleriyle ilgili konularda yüksek lisans veya doktora öğrenimi yapmak isteyenlerle TODAİE’ne ve Türkiye Adalet Akademisi’nde düzenlenecek uzmanlık programlarına devam etmek isteyen hâkim ve savcıların, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’ndan izin almaları şarttır. Ancak, görevle ilişkisi kesilmeden ve görevini aksatmadan belirtilen öğrenimleri yapmak isteyen hâkim ve savcıların, HSYK’na bilgi vermeleri yeterlidir.¹² İlgili fıkra hükümlerine göre öğrenimini yapanların derece yükselmeleri, kademe ilerlemeleri, birinci sınıfa ayrılma, aylık, ödenek, diğer malî ve sosyal hakları devam eder ve mecburî öğrenim süresince izinli sayılırlar. Ancak, bu şekilde öğrenime devam edenler, izinli sayıldıkları süre kadar mecburî hizmetle yükümlüdürler. Bu yükümlülüğü yerine getirmeden görevlerinden ayrılanlar, kendilerine verilen aylık, ödenek, tazminatlar ile her türlü ödemelerin, mecburî hizmetin eksik kalan kısmı ile orantılı miktarını iki kat olarak ödemek zorundadırlar. Yüksek lisans öğrenimi ile TODAİE’nin yüksek lisans programını bitirenlere bir kademe ilerlemesi, doktora yapanlara bir derece yükselmesi uygulanır. Türkiye Adalet Akademisi’nde düzenlenen uzmanlık programlarında başarı ile geçirilen süreler, iki yılı aşmamak üzere, kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi incelemesinde değerlendirilir. Bu uygulamada alt derece ve kademedeki geçen süre, üst derece ve kademedeki geçmiş sayılır. Aday iken öğrenime başlayanlar hâkimlik veya savcılığa atandıktan sonra bu madde hükümlerine göre öğrenimlerine devam edebilirler.

Adalet Bakanlığı merkez kuruluşuna atama şartları ve şekline bakıldığında ise;

a) Bakanlık tetkik hâkimliğine, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az 5 yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile Bakanlık hizmetlerinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunanlar arasından muvafakatleri ile Adalet Bakanı tarafından atama yapılır.

b) 1. Adalet müfettişliğine, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az 8 yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile adalet müfettişliği hizmetinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunanlar arasından muvafakatleri alınarak,

2. Adalet Bakanlığı Müsteşarlığına, yüksek müşavirliklerine, müsteşar yardımcılıklarına, Teftiş Kurulu Başkanlığına, genel müdürlüklerine, APK Kurulu Başkanlığına, Teftiş Kurulu başkan yardımcılıklarına, Yargıtay ve Danıştay üyeliğine seçilme hakkını kaybetmemiş bulunan birinci sınıf; müstakil daire başkanlıklarına, genel müdür yardımcılıklarına ve İşyurtları Kurumu Daire Başkanlığına ise 1. sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılar arasından, Bakan, Başbakan ve Cumhurbaşkanının imzasını taşıyan müşterek karar ile atama yapılır. Genel müdürlük daire başkanlıkları ile APK Kurulu üyeliklerine ise meslekte fiilen en az sekiz yıl çalışmış ve ikinci dereceye yükselmiş bulunan hâkim ve savcılar arasından Bakan onayı ile atama yapılır. Bakanlık müşavirliklerine yapılacak atamalar Bakan onayı ile gerçekleştirilir. Bakanlık merkez teşkilatında olmayıp, yargı görevinden bu görevlere atanacakların muvafakati alınır.¹³

¹¹ 2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli Agk (Değişik birinci fıkra: 22.12.2005 - 5435/9 md.)

¹² 2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli Agk (Değişik : 22.12.2005 - 5435/14 md.)

¹³ 2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli Agk (Değişik: 22.12.2005 - 5435/18 md.)

Hâkimler ve savcılar azlolunamazlar. Bir mahkemenin/kadronun kaldırılması nedeniyle de olsa aylık ve ödeneklerinden ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamazlar, kendileri istemedikçe 65 yaşından önce emekliye sevk olunamazlar. Ayrıca devlet memurluğunda da emeklilik üst yaş sınırı 65'tir. Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar, görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar ve meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır.

Karı-koca, ikinci derece dâhil kan ve sıhrî hısımlar bir mahkemenin aynı dairesinde görev yapamazlar. Bu şekilde görev yapmalarına olanak bulunmayanlardan o yere sonradan atanan; daha sonra meydana gelen aynı nedenlerden dolayı birleşemeyeceklerden istekli olanı, istekli olmaması halinde kıdemsiz olanı bulunduğu bölge içinde başka bir daire veya yere atanır. Buldukları yerde kendi kusurları olmaksızın; herhangi bir nedenle hâkimlik ve savcılık mesleğinin gerekli kıldığı şeref veya tarafsızlıkla görev yapamayacakları veya buldukları yerde kalmaları mesleğin nüfuz ve itibarını sarsacağı soruşturma veya belgelerle anlaşılanlar, isteklerine bakılmaksızın buldukları bölge içinde başka bir yere atanırlar.

Görev yerlerindeki işlerin çokluğuna ve çeşidine göre gereken sürat ve başarıyı gösteremedikleri soruşturma veya belgelerle anlaşılanlar, bölge ve meslek kıdemine bakılmaksızın, hizmetlerinden yararlanılabilecek diğer bir göreve atanırlar.

Hâkim ve savcılar, bilimsel araştırma ve yayınlar yapabilirler. Davet edildikleri veya yetkili makamlarınca görevlendirildikleri, ulusal ve uluslararası kurul, kongre, konferans vb. bilimsel toplantılarla meslekleri ile ilgili diğer toplantılara, görevlerini aksatmamak koşulu ile katılabilirler. Mesai gün ve saatlerinde bu tür toplantılara katılmak izne tâbidir. Bu konuda Devlet memurları hakkındaki hükümler uygulanır. Hâkim ve savcılar, Adalet Bakanı'nın izin vermesi koşuluyla adalet yüksekokulları ile hizmet öncesi, hizmet içi ve bir üst göreve hazırlama kurslarında mesleği ile ilgili konularda ders ve konferans verebilirler. Hâkim ve savcılar, kanunlarda belirlenenlerden başka, resmi ve özel hiçbir görev alamazlar, kazanç getirici faaliyette bulunamazlar. Eşlerinin, reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini Adalet Bakanlığına 15 gün içinde bildirmekle yükümlüdürler¹⁴ Yukarıdaki anlatımlar DMK'da da, memurların hakları, yükümlülükleri ve yasaklarına ilişkin maddelerinde de benzeri ifadelerle yer almaktadır.

Bilgi ve görgülerini artırmak, meslekleriyle ilgili araştırma yapmak, kurs ve öğrenim görmek üzere seçilen ya da iç/dış burstan yararlanan hâkim ve savcılar iki yılı; uluslararası kuruluşlar ya da yargı organlarında çalışmak üzere görevlendirilenler ise üç yılı aşmamak üzere Adalet Bakanlığı'nca yurt dışına gönderilebilirler. Bu süreler, gerekirse en çok bir katına kadar uzatılabilir. Bakanlık merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında görevli olanlar dışındaki hâkim ve savcılar için HSYK'nun görüşü alınır.

Bu surette yurt dışına gidip üç aydan fazla yurt dışında kalanlar, yurda dönüp mesleğe başladıktan sonra 5 yıl süre ile mecburî hizmet yapmalıdır. Mecburî hizmet yapmadan görevden ayrılmak isteyenler, yurt dışında kaldıkları sürede kendilerine ödenen aylık, ödenek, tazminatlar ile her türlü

¹⁴2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli Agk (Değişik birinci fıkra: 22.12.2005 - 5435/21 md.)

ödemelerin, mecburî hizmetin eksik kalan kısmı ile orantılı miktarını iki kat olarak ödemekle yükümlüdürler. Yurt dışına gönderilme usul ve esasları yönetmelikle belirlenir.¹⁵

Burada mecburi hizmet ile ilgili sürenin DMK’ndaki sürelerle oranla oldukça uzun olduğu dikkati çekmektedir. Diğer taraftan hâkim ve savcılar, haftalık çalışma süresi ve günlük çalışma saatleri yönünden DMK hükümlerine tâbidirler. Ancak, hizmetin gerekleri ile görevin özelliklerinden doğan hâllerde mesai saatleri dışında ve tatil günlerinde nöbet tutarlar. Nöbet gün ve saatleri ile nöbet tutanların dinlenme hakları, iş ve kadro durumlarına göre Cumhuriyet savcılarını için Cumhuriyet başsavcılarını, hâkimler için adli yargı adalet komisyonu başkanları tarafından, HSYK’na belirlenecek esaslara göre tespit edilir.¹⁶ Hâkim ve savcılar, usul kanunlarında gösterilen yıllık ara vermeden yararlanırlar. Yıllık ara vermeden yararlanan hâkim ve savcılara o yıl için ayrıca yıllık izin verilmez. Yıllık ara vermeden yararlanma koşul ve yöntemleri HSYK’na saptanır. Adli tatil denilen bu ara verme genelde 1 Ağustos–6 Eylül tarihleri arasındadır. Bu yönden hâkim ve savcılarını, devlet memurluğundan farklı bir düzenlemeye tabi olduğu ve izin sürelerinin devlet memurlarından daha uzunca olduğu belirtilebilir.

Bununla birlikte hâkim ve savcılara bir sicil numarası verilir, haklarındaki belgeler gizli ve açık sicil dosyalarıyla özlük dosyasında saklanır. Ayrıca bu bilgiler elektronik ortamda da tutulabilir.¹⁷ Hâkim ve savcılarını her biri için gizli sicil dosyası tutulur. Gizli sicil dosyasına yetkililer tarafından düzenlenecek sicil raporlarıyla müfettişler tarafından verilen hal kâğıtları ve mal beyannameleri konulur. Açık sicil dosyasına ise ilgilinin kimliği, öğrenim durumu, bildiği yabancı dil, mesleki eserleri ve yazıları, aile durumu, görev yaptığı yerler, terfileri, izin, rapor, yetki, mesleğe kabul, disiplin ve ceza kovuşturma ve soruşturması ve sonuçları, askerlik durumu, emeklilik işlemleri, mecburi hizmeti, başka görevler de geçen hizmetleri gibi hususlar kaydolunur. Hâkimlik ve savcılık mesleğinde bulunanlar hakkında özlük dosyası tutulur. Bu dosyaya açık sicilde yer alan hususlarla ilgili belgeler ve diğer evrak konulur.¹⁸

Bu bilgiler değerlendirildiğinde hâkimler ve savcılar için açık sicil uygulaması için gerekli kıstasların tam anlamıyla uygulanmadığı belirtilebilir. Lakin gizli sicil dosyasındaki bilgi ve belgeler DMK’daki “sicil” isimli m... belirtilenler ile aynıdır. Kişi yine sicil notu ve raporlarını görememekte ve gizli sicil dosyaları varlığını devam ettirmektedir.¹⁹

Hâkim ve savcılara, savunmaları alınmadan disiplin cezası verilemez. Soruşturmayı yapanın veya Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun 3 günden az olmamak üzere, verdiği süre içinde veya belirtilen bir tarihte savunmasını yapmayan ilgili, savunma hakkından vazgeçmiş sayılır.

Hâkim ve savcılar hakkında ceza soruşturması veya kovuşturmasına başlanmış olması, aynı olaydan dolayı disiplin soruşturmasını gerektirmeyeceği gibi, ilgilinin mahkûm olması veya olmaması ayrıca disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmez. Meslekten çıkarma ve yer değiştirme cezalarını gerektiren eylemler hariç olmak üzere, bu Kanuna göre disiplin soruşturmasını gerektiren eylemlerin işlenmesinden itibaren 3 yıl geçmiş ise disiplin soruşturması açılmaz. Disiplin cezasını

¹⁵ Agk (Değişik: 22.12.2005 - 5435/22 md.)

¹⁶ Agk (Değişik : 22.12.2005 - 5435/24 md.)

¹⁷ Agk (Değişik: 22.12.2005 - 5435/25 md.)

¹⁸ Agk (Mülga son fıkra: 22.12.2005 - 5435/43 md.)

¹⁹ Bkz, Ayşe Yıldız, “Kamu Yönetiminde Gizlilik Yönüyle Personel Başarım Değerlendirmesi”, İçişleri Bak. APK, **Türk İdare Dergisi**, 418 sy., Mart 1998, s.185-206

gerektiren eylemin işlendiği tarihten itibaren 5 yıl geçmiş ise disiplin cezası verilemez. Disiplin cezasını gerektiren eylem, aynı zamanda bir suç teşkil eder ve bu suç için kanunda daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörülmüş olur ve ceza soruşturması veya kovuşturması da açılır ise, ikinci fıkrada belirtilen süre yerine bu süreler uygulanır. HSYK'nca kovuşturma sonucunun beklenmesine karar verilenler hakkında ise, mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren 2 yıl geçmekle ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.²⁰

Adalet müfettişleri; hâkim ve savcılarının görevlerini, kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere uygun olarak yapıp yapmadıklarını ve adalet daireleri ile idari yargı dairelerini denetleme; (...) (2) hâkim ve savcılarının ve adalet daireleri personelinin görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerini yaparlar. İdari yargıdan atanan adalet müfettişleri sadece bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinin denetimi ile idari yargı hakim ve savcılarının hakkındaki soruşturmalarda görevlendirilirler.

Bu Kanunun 2.md.sinde belirtilenlerin; aylık ve yargı ödeneği toplamı olan malî hakları bu Kanun hükümlerine tâbidir.²¹ 103.md.de unvanları belirtilenlere aynı maddeye göre ödenmekte olan brüt aylıklarının % 10'u oranında yargı ödeneği verilir.²²

Burada adı geçen yargı ödeneği vb. yan ödeneklerin; hâkim ve savcılarının maaşlarını, devlet memurlarından daha üst bir gelir dilimine çektiği belirtilebilir. Aynı şekilde YÖK ve TSK personelinin kıdemli olanlarının da maaşları, ek ve yan ödemelerle devlet memurları ve işçilerden daha yüksek bir dilime çıkarılmaktadır. Diğer bir ifadeyle bazı meslek gruplarında yan ve ek ödemeler toplamı, temel ücreti 2-3 kat geçerek, değişik mesleklerdeki maaşlar arası yelpazenin açılmasını gündeme getirmektedir.

Sağlık kurulu raporu üzerine verilen hastalık izinleri ile kanser, verem, akıl hastalığı, şeker hastalığı, açık kalp ameliyatı gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalığa yakalananların kullandıkları hastalık izinleri ve hastalıkları sebebiyle yataklı tedavi kurumlarında yatarak gördükleri tedavi süreleri hariç olmak üzere, bir takvim yılı içinde kullanılan hastalık izin süreleri toplamının 15 günü aşması halinde, aşan günlere isabet eden yargı ödeneği % 50 eksik ödenir.

Benzeri bir uygulamanın SSK'lı personel için de geçerli olduğu fakat devlet memurluğunda hastalık izni sürelerinin maaş kesintisine uğramadığı bilinmektedir.

Hâkim ve savcı adaylarına kıstas aylığının %25'i oranında ek ödemede bulunulur. Adalet Müfettişlerine, 103.md.ye göre ödenmekte olan brüt aylık tutarlarının % 5'i oranında ek ödemede bulunulur. Bu maddeye ve 103.maddeye göre ödeme yapılanlara; 375 sayılı KHK kapsamında yapılan ödemeler ile temsil, makam ve yüksek hâkimlik tazminatları ödenmez ve 657 sayılı DMK'nın 152.maddesi uyarınca ödeme yapılmaz. Bu maddeye göre yapılacak ödemeler hakkında aylıklara ilişkin hükümler uygulanır, damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tâbi tutulmaz. Yargı ödeneği, her ne şekilde olursa olsun başka bir ödemenin hesaplanmasında dikkate alınmaz. Hâkim ve savcılardan mesleki eğitim ve öğretim kurumlarıyla kurslarda kendilerine görev verilenlere, ders ve konferans saati başına ödenecek ücret, her yıl bütçe kanunlarında gösterilir.

²⁰ Agk (Değişik: 22.12.2005 - 5435/27 md.)

²¹ Agk (Değişik: 29.6.2006-5536/1 md.)

²² Agk (Değişik: 29.6.2006-5536/3 md.)

Bu Kanunun 2.maddesinde belirtilenlerin, lüzum ve zaruret görülen yerlerde lojman ihtiyaçları Adalet Bakanlığınca tespit edilerek, Bakanlar Kurulu'nca onanacak programlar gereğince ilgililerin tabi oldukları kuruluşların bütçelerine her yıl konulacak ödenekten karşılanır. Lojmanların tahsis ve idaresi ile alınacak kira miktarı yönetmelikle düzenlenir.

Fakat son yıllarda kamu yönetiminde tasarruf önlemleri çerçevesinde lojmanların kapatılması görüşünün ağırlık kazandığı görülmektedir.

Hâkim ve savcılarının resmi kıyafetlerinin şekli, bunların giyilme zaman ve yerleri ile yenilenme süreleri, HSYK'nca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir. Bu kıyafetler Adalet Bakanlığınca sağlanır. Meslek mensuplarına, Adalet Bakanlığınca yayımlanan veya satın alınan mesleki kitap ve dergiler gönderilir.²³ Bu Kanun uyarınca HSYK'nca alınan ve RG'de yayımlanan ilke kararları, mesleğin özellikleri ve teşkilatın ihtiyaçları göz önünde bulundurularak her yılın Ocak ayında Kurulca yeniden incelenir ve gerekli görülen değişiklikler yapılarak RG'de yayımlanır.

Meslek içi eğitim: Hâkim ve savcılarının meslek içi eğitimlerinin usul ve esasları, Türkiye Adalet Akademisi ve Adalet Bakanlığı'nca birlikte hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.²⁴

2556 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile ek ve değişiklikleri, 3 Nisan 1340 tarih ve 461 sayılı Hükkam ve Mensubini Adliyenin Resmi Kisveleri Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Hâkim ve savcı adaylığına atanacaklar ile hâkimlik ve savcılık mesleğine kabul edilecekler ve hâkim ve savcı sınıfı dışında kalan adli ve idarî yargıda çalıştırılacak tüm personel hakkında 26.10.1994 tarihli ve 4045 sayılı Kanunun 1.maddesine göre arşiv araştırması yapılır.²⁵ Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu yürürlüğe girinceye kadar, 103.md.de unvanları belirtilenlerin emekli kesenek ve karşılıkları ile emekli aylıkları ve ikramiyelerinin hesaplanmasında, bu yürürlüğe girdiği tarihten önceki bu hususlara dair hükümlerin uygulanmasına devam olunur. Aylıklarını 657 sayılı DMK ile ek ve değişikliklerine, 926 sayılı TSK Personel Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'na göre almayan personele özel mevzuatları gereği daha yüksek bir tespit yapılmadıkça, genel idare hizmetleri sınıfında görev yapan genel müdürler için belirlenen ek gösterge rakamını geçmemek üzere, ifa ettikleri görevleri itibariyle 657 sayılı DMK'ya göre girebilecekleri sınıflardaki benzer görevlerin aynı kadro, unvan veya derecesi için belirlenmiş olan ek göstergeler uygulanır. Bu KHK ile yapılan değişiklikler yürürlüğe girinceye kadar mevcut hükümlerin uygulanmasına devam edilir. Bu KHK'nın uygulanması sırasında doğacak tereddütleri gidermeye Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkilidir.

III- YARGI REFORMU STRATEJİSİ TASLAĞI

Adalet Bakanlığı, 2008–2013 yıllarını kapsayacak şekilde yapılacak yargı reformu çalışmaları doğrultusunda "Yargı Reformu Stratejisi Taslağı" hazırlamıştır.²⁶ Taslağa göre, askeri mahkemeler yasak bölge dışına çıkarılacak, yüksek yargı üyeleri hakkında disiplin soruşturması açılacaktır. Yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi konusunun, 9. Kalkınma Planı ve 60. Hükümet Programında

²³ Agk (Ek fıkra: 29.6.2006-5536/4 md.)

²⁴ Agk Madde 119 – (Değişik: 22.12.2005 - 5435/38 md.)

²⁵ Ek: 27.6.1989 – KHK – 375/21 md.; (Mülga: 10.9.1993 – KHK-524/13 md; Yen. Düz. 15.1.2003-4790/4 md.)

²⁶ Bu konuda bkz, <http://hukukcu.com/modules/news/article.php?storyid=629>.

Ayrıca bkz, www.istanbulbarosu.org.tr/Detail.asp?CatID=1&SubCatID=1&ID=3656

önemli bir yer aldığı ve halen devam eden yeni Anayasa çalışmalarında da ele alınacağı ifade edilen taslakta, HSYK'nun objektiflik, tarafsızlık, şeffaflık ve hesap verilebilirlik temelinde geniş tabanlı temsil esasına göre yeniden yapılandırılması ve kararlarına karşı etkili bir itiraz sisteminin getirilmesinin amaçlandığı kaydedilmiştir. HSYK'nın oluşumu ve çalışma şekli ile ilgili bazı eleştirilerin bulunduğu belirtilen taslakta, HSYK'nun mevcut haliyle hâkim ve savcılar üzerinde yüksek mahkemelerin vesayetinin olduğu izlenimi oluşturduğu ve bu nedenle Kurul'un yapısının, yargının tümünü temsil edecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Taslakta, Adalet Bakanının HSYK'nda yer almasının demokratik meşruiyet ilkesi açısından önemli ancak yasama organının Kurul'a üye seçimi için yetkisinin olmamasının bir eksiklik olduğu görüşüne yer verilerek, yasama ve yürütme organına, hâkim ve savcılar arasından HSYK'ya üye seçimi konusunda görev ve yetki verilmesinin planlandığı belirtilmiştir. Kurul kararlarına karşı etkili bir itiraz yolunun bulunmamasının da değerlendirildiği taslakta, HSYK'nın yeniden yapılandırılması sürecinde, itiraz yolunun etkin hale getirilmesinin düşünüldüğü, hâkim ve savcılara, sadece meslekten çıkarma cezasını gerektiren disiplin suçu işlemleri halinde, İtirazları İnceleme Kurulu'nda sözlü veya vekille savunma hakkı tanınacağı kaydedilmiştir. Kurul'un mali özerkliğinin bulunması ile idari ve mali işlemlerinin yürütüldüğü bürolar oluşturulacağı; denetim sisteminin HSYK'nın yeniden yapılandırılmasına paralel olarak iddia ve karar makamlarının tek elde birleşmesini engelleyecek şekilde yeniden yapılandırılacağı ifade edilmiştir. Örgütlenme hakkı çerçevesinde Hâkimler ve Savcılar Birliği'nin kurulması konusunda da Bakanlığın çalışmalar yaptığı ifade edilen taslakta, idari ve mali özerkliğe haiz Hâkimler ve Savcılar Birliği'nin kurulması hususunda tasarı taslağı hazırlandığı ve tasarının TBMM komisyonlarında bulunduğu kaydedilmiştir. Hâkim ve savcılarının birliğe kayıtlarının isteğe bağlı olduğu vurgulanan tasarıda, meslek birliğinin, diğer derneklerden farklı olarak yargı bağımsızlığı ilkesi gözetilecek şekilde İçişleri Bakanlığı ve mülki idare amirliklerinin kontrolüne tabi olmamasının planlandığı belirtilmiştir.

Askeri mahkemelerde subay üyelerin mahkemelerde görev yapmalarının önüne geçilmesi yönünde çalışmalar yapılacağı belirtilen taslakta, askeri mahkeme binalarının askeri yasak bölge dışına çıkarılması suretiyle, ilgililerin rahatlıkla girebilecekleri ve duruşmaları takip edebilecekleri fiziksel mekânların düzenlenmesinin hedeflendiği anlatılmıştır. Taslakta, sivillerin askeri mahkemelerde yargılanmalarını önlemek için 353 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun göreve ilişkin maddelerinde değişiklik yapıldığı hatırlatılmıştır. "Ülkemizde yargı mensupları için etik ilkeleri ve davranış kurallarını toplu bir şekilde bir araya getiren ve bunların önemini vurgulayan bir düzenleme bulunmamaktadır." denilen taslakta, uluslararası belgeler dikkate alınarak, yargının bütün kademelerini kapsayacak şekilde "Yargısal Etik ve Davranış Kuralları" nı içeren bir belge oluşturulacağı ve bu konuda tüm yargı mensupları ve çalışanlarına eğitim verileceği bildirilmiştir.²⁷

Bu bağlamda okullar, üniversiteler başta olmak üzere birçok kamu kurum ve kuruluşlarında etik değerler ve etik kurullar üzerine çalışmalar yapıldığı dikkati çekmektedir.

Taslakta, Adalet Bakanlığı ve TÜBİTAK'ın desteği ile Türkiye'de yargı-medya ilişkileri üzerine bir Ar -Ge projesinin hazırlık çalışmalarının yürütüleceği kaydedilmiştir. Taslağa göre, Yargıtay ve

²⁷ Etik konusunda ayrıntılar için bkz; 25.5.2004 Tarih ve 5176 Sayılı. Kamu Görevlileri Etik Kurulu Hakkında Kanun; 13.4.2005 tarihli Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri Yönetmeliği; Kamuda Etik Kurulu Konferansı, http://www.malatyaguncel.com/news_detail.php?id=10660; Mustafa Çağrıncı, *İslam Düşüncesinde Ahlak*, Birleşik Yay., İstanbul 2000.

Danıştay'ın kararlarının kişisel verilerin korunması kaydıyla internetten yayınlanmasını sağlayacak hukuki ve yapısal düzenlemelerin yapılacağı belirtilebilir.

Taslakta, yargının verimliliği ve etkinliğinin artırılması çalışmaları çerçevesinde 9 ilde Bölge Adliye Mahkemelerinin kurulduğu belirtilerek, bölge adliye mahkemelerinde görev alacak hâkim ve savcılar ile yardımcı personel atamalarının 2009 yılı sonbahar dönemine kadar yapılmasının ve mahkemelerin 2010 yılı Ocak ayında faaliyete geçirilmesinin planlandığı belirtilmiştir. Adli yargıdaki sisteme paralel olarak iki dereceli denetim usulünün idari yargıda da kabul edilmesiyle, Danıştay'ın asli fonksiyonuna kavuşturulması ve idari yargının etkili ve verimli çalışmasına katkıda bulunulmasının hedeflendiği ifade edilen taslakta, idari yargıda istinaf kanun yolunun hayata geçirilmesinde kolaylık sağlanacağı ve idari yargı alanında istinaf sisteminin kurulması yönünde ön çalışmalar yapılmakta olduğu kaydedilmiştir. Halen 4384 hakim ve savcı, 5511 adalet personeli, 560 icra müdür ve müdür yardımcısı kadrosunun boş olduğuna işaret edilen taslakta, kadroların doldurulması ve ilave kadro alınarak yargı teşkilatının insan kaynakları ihtiyacının giderilmesinin hedeflendiği ve bu hedef doğrultusunda 2008'de 1000 hakim ve savcı adayı ile 3000 diğer personelin atamasının yapılacağı, insan kaynakları açığının 2012'de kadar aşamalı olarak giderileceği ifade edilmiştir.

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının iş yükünün azaltılması amacıyla idari işler ile çekişmesiz yargı gibi işleri yapacak hukuk fakültesi veya adalet meslek yüksekokulu mezunlarının istihdam edileceği Adli Hizmet Uzmanlığı kadrosunun ihdas edilmesi yoluna gidileceği belirtilen taslakta, birbirine çok yakın veya iş sayısı az olan adliyelerin en yakın adliyelerle birleştirilmesi ve adliye olmayan yerlerdeki icra müdürlüklerinin kapatılmasının amaçlandığı kaydedilmiştir. Taslağa göre, Adli Tıp Kurumu, Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığının yararlanıcısı olduğu 1500 hakim-savcı ve 4000 adli tıp uzmanı olmayan hekimin, “İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Soruşturulması ve Belgelendirilmesine İlişkin İstanbul Protokolü” konusunda eğitimlerinin sağlanacağı; toplum nezdinde yargıya güveni etkileyen unsurları belirlemek amacıyla Ar -Ge çalışmalarının yapılması konusunda projeler geliştirilmesinin planlandığı belirtilerek, bu konuda TÜBİTAK ile Yargının “Toplum Nezdinde Güvenilirlik ve Saygınlığını Sağlayan ve Etkileyen Unsurların Araştırılması” başlıklı ortak bir proje yürütülmesi için çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir.

Yargıya güvenin arttırılması için yargıda yolsuzlukların önlenmesi konusunda ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği halinde verilen eğitimlere devam edileceği, yüksek yargıda ve belirlenen adliyelerde basın sözcülüğü ve halkla ilişkileri sağlayacak birimlerin kurulması yoluna gidileceği, ceza infaz kurumlarının uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi yönündeki çalışmalar kapsamında özellikle anakentlerde kampüs tipi cezaevi yapımı sürdürüleceği, kullanım ömrünü tamamlamış ve fiziki şartları itibariyle iyileştirme yapılamayan cezaevlerinin yerine, uluslararası normlara uygun modern bölge cezaevleri inşa edileceği belirtilmiştir. Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımların etkin şekilde uygulanması ve yaygınlaştırılması hususunda gerekli eğitim çalışmalarının yapılacağı ifade edilen taslakta, ayrıca ceza infaz kurumlarındaki iş yurtlarının yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi konusunda, iş yurtları kapsamındaki iş kollarının arttırılması ve iş kollarında çalışan hükümlü ve tutuklu sayısının yükseltilmesinin hedeflendiği kaydedilmiştir. Ceza infaz kurumlarının dış güvenliğinin sağlanması, hükümlü ve tutukluların kuruma veya başka bir yere götürülüp getirilmesi, nakli, sevki, hastane ve sağlık kuruluşlarında muhafazası veya duruşmalarda hükümlü ve tutukluların can güvenliğinin sağlanmasına ilişkin hizmetlerin Adalet Bakanlığı'na yerine getirilmesine ilişkin aşamalı geçiş takvimini öngören kanuni düzenlemenin

hazırlanarak ilgili kurumlara görüş alınması için gönderildiği de belirtilmiştir. Bu konudaki kanunun yürürlüğe girmesi halinde kurumların dış güvenlik hizmetlerinin Adalet Bakanlığı'na devir işlemlerinin 1.1.2009 tarihinden itibaren en geç 5 yıl içinde aşamalı olarak gerçekleştirileceği de ifade edilmiştir.

IV-TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ ve HÂKİM VE SAVCI ADAYLARININ EĞİTİMİ

“Türk Hâkim ve Savcı Adaylarının İnsan Hakları Alanında Eğitimi ve İnsan Hakları Standartlarının İçselleştirilmesi İçin Yerel Kapasitenin Güçlendirilmesi” Projesi, MATRA Projesi kapsamında bir çalışma olup, Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nce yürütülmektedir. Proje Ortakları, Hollanda İnsan Hakları Enstitüsü, Utrecht Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uluslararası Ofisi ile İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi'dir. Bu proje, Türkiye'deki insan hakları standartlarının uygulanmasını garanti altına almayı, yerel kapasiteyi bu amaç için güçlendirmeyi, Türk hâkim ve savcılarının insan hakları alanında eğitimler sağlamayı ve insan haklarının milli adalet sistemine entegre olmasını amaçlamaktadır.²⁸

4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu'nun 17 ve 26.md. gereğince eğitim faaliyetleri; AB'ne uyum sürecinde hukuk ve adalet alanında yaşanan değişimler de dikkate alınarak, adli yargı hâkim ve savcı adayları ile idarî ve askerî yargı hâkim adaylarının, adli ve idarî yargı hâkim ve savcıları ile askerî yargı hâkimlerinin, kurum avukatları, hukuk müşavirleri, noterler ve adalet hizmetlerine yardımcı personelin en üst seviyede yetişmeleri ve mesleki gelişmelerine ilişkin çalışmaları içerir.²⁹

Ülkemizde Türkiye Adalet Akademisi, hâkim ve savcıların hizmet öncesi ve hizmetçi dönemlerinde eğitimi ve yeni yasal ve teknolojik gelişmeler vb. ile ilgili bilgi aktarımı konularında görev yapan yeni bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁰ Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Merkezi Müdürlüğü, adli, idari ve askerî yargı hâkim ve savcıları, avukat ve noterler ile adalet hizmetlerine yardımcı personelin meslek öncesi ve meslek içi eğitimi ve gelişmesi için faaliyette bulunmak üzere Ankara'da Akademi bünyesinde kurulmuştur.

Büronun oluşumu, çalışma usul ve esasları ile görevleri yönetmelikle düzenlenir.³¹ Konu aşağıda, hâkim ve savcılar için hizmet öncesi eğitimi ve hizmetçi eğitimi olarak 2 başlıkta ele alınmıştır.³²

A- HİZMET ÖNCESİ EĞİTİMİ

Burada öncelikle adli yargı hâkim ve savcı adaylarının eğitimi, sonra idari yargı hâkim adaylarının eğitimi incelenmektedir. Bir de avukatlıktan hâkim ve savcılığa geçiş biçimi ve bu personelin hizmet öncesi eğitim düzeni ele alınmaktadır.

1-Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adaylarının Hizmet Öncesi Eğitimi

²⁸ bkz, <http://www.taa.gov.tr/egitim/moe.html>

²⁹ 23.7.2003 tarih ve 4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu, md.17-26,

<http://www.taa.gov.tr/hakimizda/mevzuat/kanunlar/kapak.htm>

³⁰ H. Tahsin Fendoğlu, “Yargı Reformunun Eşgüdüm Merkezi Olarak Hakim Akademileri”, *Yargıtay Dergisi*, C.29, Ocak-Nisan 2003, S.1-2, s.5-16. 2802 sayılı, 24.2.1983 tarihli Hakim ve Savcılar Personel Kanunu, (Değişik: 22.12.2005 - 5435/3 md.)

³¹ <http://www.taa.gov.tr/yonetmelikler/egitimmerkeziburo.htm>.

³² Eğitim ile ayrıntılı bilgiler için bkz, <http://www.taa.gov.tr/egitim/moe.html>; <http://www.taa.gov.tr/egitim/mie.html>; <http://www.taa.gov.tr/egitim/hie.html>

Adli yargı hâkim ve savcı adaylarının hazırlık eğitimi döneminde;

- Anayasa yargısında itiraz başvuruları, insan hakları ve kamu hürriyetleri uygulamaları, Avrupa Birliği Hukuku, Türk Ceza Kanununun Genel Hükümlerinin ceza davalarında uygulanması, Borçlar Kanununun hukuk davalarında uygulanması, Medenî Kanununun Başlangıç Hükümlerinin uygulanması, Tenfiz ve Tanıma Davaları, Adalet Psikolojisi, Hukukta Metod, Adli Tıp ve uygulaması, Hukuk Yargılaması Usulü, Ceza Yargılaması Usulü, Karşılaştırmalı Ceza Hukuku,
- Hâkimler ve Savcılar Kanunu, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu, Adalet Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Yargıtay Kanunu, Uyuşmazlık Mahkemesi Kanunu ve Tebligat Kanununun uygulanmasında yaşanan aksaklıklar ve çözüm yolları ile Devlet Memurları Kanunu ve ilgili Yönetmeliklerin uygulamalı örnekleri,
- Hukuk ve Ceza Mahkemelerinin Kalem Mevzuatı, Mahkemeler ve Başsavcılıklarda kullanılan defter, karton ve basılı kâğıtların tanıtılması ve bunların kullanılma esasları ile dosyalama usullerinin uygulamalı örnekleri,
- Dosya inceleme tekniği, mahkemeler ve Cumhuriyet başsavcılıklarınca verilen kararların yazılması, duruşma, otopsi, keşif tutanaklarının düzenlenmesinin usul ve esasları,
- Bilgisayar ve ulusal yargı ağının uygulamalı anlatımı,
- Meslek etiği, sosyal davranış ve protokol kuralları, sosyal ve meslekî ilişkiler, görgü kuralları, Türk Dili ve imlâ kuralları, güzel konuşma, konularında ders, seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikler yoluyla eğitim verilir.³³

2-İdari Yargı Hâkim Adaylarının Hizmet Öncesi Eğitimi

İdarî yargı hâkim adaylarına hazırlık eğitimi döneminde ise,

- Anayasa Hukuku ve Anayasa Yargısı, insan hakları ve kamu hürriyetleri hukuku uygulamaları, Avrupa Birliği Hukuku, İdare Hukuku, Karşılaştırmalı İdare Hukuku, Hukukta Metod, Türk Medenî Kanununun Başlangıç Hükümlerinin uygulamalı örnekleri, Kişiler Hukukunun uygulamalı örnekleri, İdari sözleşmelerin uygulamalı örnekleri, idari dava türleri, Türkiye'nin İdari Yapısı, İdarî Yargılama Usulünün uygulamalı anlatımı ve Hukuk Yargılaması Usulü,
- Hâkimler ve Savcılar Kanunu, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu, Adalet Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Danıştay Kanunu, Uyuşmazlık Mahkemesi Kanunu, Vergi Kanunları, Vergi Usul Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun, Tebligat Kanunu, Bölge İdare, İdare ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ve Devlet Memurları Kanunu ile ilgili Yönetmeliklerin uygulamalı anlatımları,
- Danıştay, Bölge İdare, İdare ve Vergi Mahkemelerinin Kalem Mevzuatı, mahkemelerce kullanılan defter, karton ve basılı kâğıtların tanıtılması ve bunların kullanılma esasları ile dosyalama usullerinin uygulamalı anlatımı,
- Dosya inceleme tekniği, heyete sunulması, tutanak hazırlanması, ilk inceleme üzerinde verilen kararlar, ara kararları, yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlar ile davanın esası hakkında verilen kararların yazılmasının usul ve esasları,
- Bilgisayar ve ulusal yargı ağının uygulamalı anlatımı³⁴,

³³ Adli Yargı Hakim ve Savcı Adayları ile İdari Yargı Hakim Adaylarının Meslek Öncesi Hazırlık ve Son Eğitimlerinin Yapıtılmasına Dair Yönetmelik, (RG: 9.7.2004 Tarih , 25517 sayılı), md 7.

<http://www.taa.gov.tr/hakimizda/mevzuat/yonetmelikler/adliidarisonegitim.pdf>.

Ayrıca bkz; Adli Yargı Hakim ve Savcı Adayları ile İdari Yargı Hakim Adaylarının Meslek Öncesi Eğitimlerinin Yapıtılmasının Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmelik,

<http://www.taa.gov.tr/hakimizda/mevzuat/yonetmelikler/adlidariegitim.pdf>

³⁴ Ulusal Yargı Ağı, yargıda e-imza dönemi, e-dava: zaman ve mekân bağımsız dava açma hakkı, UYAP, sms ile ilgili ayrıntılar için bkz; www.uyap.gov.tr

f) Meslek etiği³⁵, sosyal davranış ve protokol kuralları sosyal ve meslekî ilişkiler, görgü kuralları, Türk Dili ve imlâ kuralları, güzel konuşma, konularında ders, seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikler yoluyla eğitim verilir.³⁶

3-Avukatlıktan Hakim ve Savcılığa Geçiş ve Eğitim Süreci

Avukatlık Kanunu'nda "Yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder." cümlesi geçer.³⁷ Avukatlık Kanunu'na 4667 sayılı kanun 2. md. ile eklenen hükme göre; yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile KİT'ler, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve vakıflar; avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmalı; kanunlarındaki özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu kurumlar avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgeleri incelemesine sunmalıdır. Bu belgelerden örnek alınması vekâletname ibrazına bağlıdır. Derdest davalarda müzekkereler duruşma günü beklenmeksizin mahkemeden alınabilir.³⁸ Bununla birlikte avukatlar görevlerini sürdürürken çeşitli zorluklarla karşılaşmakta, kanunun emredici hükmü sık sık göz ardı edilmektedir. Son yıllarda birçok temel kanun tamamen değişmiş ve yeniden kabul edilmiş, birçok kanunda ise değişiklikler yapılmıştır, bu bağlamda avukatlar da yeni kanunları takip etmek zorundadır. Bütün olumsuz şartlara karşı avukatlar; adalet hizmetinin gerektirdiği vakar ve hassasiyet içinde mesleklerini icra etmelidirler. Bağımsız savunmayı temsil eden avukatın hazırladığı savunmayı, şekli kabul ederek savunmadan önce kararın hazırlanması, adalet hizmetinin yüceliği ile bağdaşmaz. Lakin adalet hizmetinde hataya yer yoktur; adaletin hatası toplumda derin yaralar açabilir.³⁹

Diğer yandan avukatlıktan hâkim ve savcılığa geçişe ilişkin yönetmelik incelendiğinde; bu yönetmeliğin amacı, avukatlık mesleğinden adlî yargı hâkim ve savcı adaylığı ile idarî yargı hakim adaylığına atananları, mesleğin ifası için gereken bilgi ve beceriye sahip, tarafsızlık duygusu ve meslek onuru ile adalet anlayışı gelişmiş, mesleğin yazılı olan veya olmayan etik ilkelerine bağlı, araştırma ve inceleme yeteneğini kazanmış, temel hukuk ilkelerini kavramış, hukuki uyumsuzlukları yorumlayıp çözüm üretebilen kişiler olarak hakim ve savcılığa hazırlamaktır.⁴⁰ Adlî yargı hâkim ve savcı adayları ile idari yargı hakim adaylarına eğitimleri döneminde; yeni ve açıktan aday olarak atanan hakim ve savcılarla aynı konularda eğitim verildiği ve hizmete başlarken ve hizmet içinde yetiştirildiği görülmektedir.⁴¹ Son eğitim döneminin amacı, adayların hâkimlik ve savcılık mesleğine geçişini sağlamak, hazırlık eğitiminde elde ettikleri bilgileri davaların çözümünde kullanabilme yeteneğini kazandırmaktır.⁴² Adayların meslek öncesi eğitim sonunda yapılacak yazılı sınavın usul ve esasları hakkında 27.7.2004 tarihli ve 25535 sayılı RG'de yayımlanan Adlî Yargı Hâkim ve Savcı Adayları ile İdarî Yargı Hâkim Adaylarının Eğitimleri Sonunda Yapılacak Yazılı Sınavın Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik hükümleri uygulanır.

³⁵ AB. Meslek kuralları, Havana Kuralları ve Avrupa Konseyi Avukatların Özgürlüğü için bkz; www.manisabarosu.org.tr

³⁶ Adlî Yargı Hakim ve Savcı Adayları....Agy., md 8

³⁷ 1136 sy. 1969 tar. Avukatlık Kanunu

³⁸ 1136 sy. 1969 tar. Avukatlık Kanunu (Değişik 3. fıkra: 4667 - 2.5.2001 / m.2)

³⁹ www.osmaniyebarosu.org.tr, A. Hüseyin Sezgin, Şubat 2008 Açılış Konuşması (Erişim Tarihi: 16.2.2009)

⁴⁰ [www.basbakanlik.gov.tr/Basbakanlik_Mevzuati_Gelistirme_ve_Yayin_G.M.](http://www.basbakanlik.gov.tr/Basbakanlik_Mevzuati_Gelistirme_ve_Yayin_G.M;); www.taa.gov.tr/ 25.7.2008 tarih ve 26947 sayılı RG; Avukatlık Mesleğinden Adlî Yargı Hâkim ve Savcı Adaylığı İle İdarî Yargı Hâkim Adaylığına Atananların Meslek Öncesi Eğitimlerinin Yapıtırılmasına Dair Yönetmelik, md.1

⁴¹ Bkz, Agy. md.8 ve md.9

⁴² Agy, md. 10

B- MESLEK İÇİ EĞİTİMİ

Adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılar ile askerî yargı hâkimlerinin, kurum avukatları, hukuk müşavirleri ve noterlerin hizmetlerini adil, etkin, verimli ve süratli bir şekilde yerine getirilebilmeleri amacıyla –adlî ve idari yargı hâkim ve savcılar için 1992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nın Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 20.md. ile Hâkim ve Savcılar Meslek İçerik Yönetmeliğinin 6.maddesi hükümleri de gözetilerek, Türkiye Adalet Akademisi'nde meslek içi eğitim verilir. Meslek içi eğitim, adlî yargı hâkim ve savcılar ile askerî yargı hâkimleri, kurum avukatları, hukuk müşavirleri ve noterler için kurs, seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikler yoluyla her yıl için hazırlanan eğitim programlarında belirlenen şekilde, yabancı uyruklular dahil öğretim elemanları, görevlendirilenler ve diğer çalışanların katılımıyla gerçekleştirilir.

1-ADLÎ VE İDARÎ YARGI HÂKİM VE SAVCILARININ EĞİTİMİ

Kapsamı, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarında, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre Türkiye Adalet Akademisinde görevlendirilenlerdir. Eğitim süresi ve katılacakların sayısı, Adalet Bakanlığıyla yapılacak iş birliği sonucu belirlenir. Eğitim yeri, Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Merkezi Müdürlüğüdür. **Meslek içi eğitimin konuları;**

- Staj mahkemesi hâkimleri için; Staj mahkemesi hâkimlerinin, pedagojik formasyonlarının gelişimi ile Akademiye öğretilen konularla stajda verilecek eğitim arasında uyumun sağlanması,
- Aile mahkemesi hâkimleri için; 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun uygulanmasında ortaya çıkan aksaklıkların giderilmesi ve uygulama birliğinin sağlanması,
- İş mahkemesi hâkimleri için; İş ve sosyal güvenlik mevzuatında meydana gelen değişiklikler nedeniyle uygulamada karşılaşılan sorunların giderilmesi ve uygulama birliğinin sağlanması,
- Kadastro mahkemesi hâkimleri için; 3402 sayılı Kadastro Kanununun uygulanmasına ilişkin teknik ve pratik bilgilerin verilmesi,
- Çocuk mahkemesi hâkimleri için; Çocuk Hukukunda meydana gelen gelişme ve değişikliklerle uygulamada karşılaşılan sorunların giderilmesi,
- Fikrî ve sınaî haklar mahkemesi hâkimleri için; Fikrî ve sınaî haklar alanında meydana gelen değişiklikler ile uygulamada karşılaşılan sorunların giderilmesi,
- İnfaz hâkimleri için; İnfaz hâkimlerinin uygulamada karşılaştıkları sorunların giderilmesi,
- Cumhuriyet Savcıları için; Cumhuriyet savcılarının ileri teknoloji yöntemlerini kullanarak delil tespiti ve değerlendirmesini yapabilmeleri,
- Vakıflara ilişkin davalarına bakan hâkimler için; Vakıflar hukuku alanında karşılaşılan sorunların giderilmesi,
- Adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılar için; Avrupa Birliği müktesebatına uyum sağlanması amacıyla mevzuatımızda yapılan değişikliklerin ve yeniliklerin uygulamaya aktarılmasında karşılaşılan sorunların giderilmesi,
- İdarî yargı hâkimleri için; İdari davaların ve vergi uyuşmazlıklarının çözümünde yaşanan sorunların belirlenmesi ve çözüm yollarının gösterilmesi,
- İcra hâkimleri için; İcra ve iflas kanununda meydana gelen değişiklik, yenilik ve uygulamada karşılaşılan sorunların giderilmesi,

m) Adli ve idarî yargı hâkim ve savcıları için; Dünyada ve Ülkemizde meydana gelen ekonomik, sosyal, kültürel ve insan hakları alanında yaşanan değişim ve gelişmelerden toplum ve hukuk hayatını ilgilendirenler hakkında bilgilendirilmeleri,
n) Birinci sınıfa ayrılmış ve üstü adli yargı hâkim ve Cumhuriyet savcıları için; İlk Derece Mahkemeleri ve Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkilerine İlişkin Kanuna göre, kurulacak olan bölge adliye mahkemelerinin görevleri ve bu kanuna paralel olarak hukuk ve ceza yargılaması kanununda yapılan değişiklikler konularında verilir.⁴³

V-YARGIÇ VE SAVCILAR BİRLİĞİ

Aralarında 100'e yakın yüksek yargıcın da bulunduğu, 600'ün üzerinde yargıç ve savcı, "Yargıç ve Savcılar Birliği"(YARSAV) adı ile örgütlenmiştir. YARSAV'ın tüzüğü incelendiğinde: siyaset üstü bir kuruluş olarak "yargı bağımsızlığı", "yansızlığı", "yargıç güvenceleri", "hukukun üstünlüğü", "yargının dürüstlüğü ve güvenilirliği", "çalışma koşullarının iyileştirilmesi" gibi evrensel değerleri amaçladığı görülmektedir. Ayrıca "yasama, yürütme ve yargı erkleri arasında bir üstünlüğün değil, iş bölümünün esas olduğu", "yargıç bağımsızlığının yalnız kamuoyuna, yasama ve yürütme organlarına karşı değil, yargının kendi içinde de sağlanması", "hukuk ve yargıç eğitiminin niteliğinin yükseltilmesi ve sürekliliği", "yargıç ve savcı alımında siyasal gücün etkisinin kaldırılması", "mesleğe donanımlı kişilerin alınması", "görevde ve mahkemelerde uzmanlaşmanın sağlanması", "etik kuralların saptanması ve izlenmesi", "denetim ve yükselme ve sorumluluğun işin doğasına ve evrensel ilkelere göre belirlenmesi", "Yargıçlar ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun yeniden yapılandırılması", "yargıç ve savcıların mal bildirimini saydamlaştırılması", "bilirkişilerin yargısal yetkilerin devredildiği kişiler durumuna getirilmemesi" gibi ilkeleri de benimsemiştir. YARSAV, yalnız ülkemize özgü bir örgütlenme değildir. BM.'in yargıyla ilgili belgelerinde; "yargıçların özgür istençleriyle birlik kurabilecekleri" kabul edilmiştir. Bu bağlamda 1953'de kurulan Dünya Yargıçlar Birliği(DYB)'ne 69 ülke üyedir. YARSAV, DYB'nin bir organı olan Avrupa Yargıçlar Birliği'ne üyelik başvurusunda da bulunmuştur. Bu nedenle YARSAV yalnız iç hukuk kurallarının değil, uluslararası hukukun da onay verdiği bir birliktir.⁴⁴

VI-HÂKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU

HSYK, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.⁴⁵ HSYK; adli ve idari yargı hâkim ve savcıları mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar. Adalet Bakanlığı'nın, bir mahkemenin veya bir hâkimin veya savcının kadrosunun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar. Ayrıca Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir. Kurul kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz. Kurulun görevlerini yerine getirmesi, seçim ve çalışma usulleriyle itirazların Kurul bünyesinde incelenmesi esasları kanunla düzenlenir. Adalet Bakanlığı'nın merkez kuruluşunda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcıların muvafakatlerini alarak atama yetkisi Adalet Bakanı'na aittir. Adalet Bakanı HSYK'nın ilk toplantısında onaya sunulmak üzere gecikmesinde sakınca bulunan hallerde hizmetin aksamaması için hâkim ve savcıları geçici yetki ile

⁴³23.7.2003 tarih ve 4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu, md.17-26.

<http://www.taa.gov.tr/hakimizda/mevzuat/kanunlar/kapak.htm>

⁴⁴ Çetin Aşçıoğlu, "Yargıda Olumlu Bir Girişim: Yargıç ve Savcılar Birliği", www.abchukuk.com/makale.html (E.T.12.8.2008)

⁴⁵ 1982 Anayasası, md. 159.

görevlendirebilir.⁴⁶ Hâkim ve savcıların yukarıda belirtilenler dışında kalan özlük işleri Adalet Bakanlığınca yerine getirilir. HSYK'na 2461 Sayılı Kanunla verilen görevlerin yerine getirilmesinde Kurulun çalışma usulleri 14.07.1981 tarih ve 17400 sayılı RG'de yayınlanan HSYK İç Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.⁴⁷

VII-YARGIDA BİLGİ TEKNOLOJİLERİ YAPILANMALARI

e-Avrupa Girişimi ve e-Dönüşüm Türkiye Projesi, son yıllarda Türkiye'nin yeni kamu yönetimi yaklaşımı açısından teknoloji ve ağ yönetiminde yapılanma hedeflerinden ikisi olup, bu konuda önemli ve olumlu çabalar gerçekleştirilmektedir. Adı geçen 2 projeye, kuvvetlerden birisi olan yargı organını da ilgilendirdiği ve UYAP Projesi ile bağlantısı olduğu için aşağıda kısaca değinilmektedir.

A- E-AVRUPA GİRİŞİMİ

Büronun oluşumu, çalışma usul ve esasları ile görevleri yönetmelikle düzenlenir.⁴⁸ 2000'de Lizbon'da yapılan Avrupa Konseyi toplantısında, Avrupa'nın gelecek 10 yılda dünyadaki en rekabetçi ve dinamik bilgi tabanlı ekonomisi haline gelmesi stratejisi ortaya konmuş, bu strateji çerçevesinde, 2000'de Fieria'da e-Avrupa 2002 Girişimi başlatılmıştır. **E-Avrupa 2002'nin hedefleri:** daha ucuz, daha hızlı, daha güvenli internet, insan kaynağına yatırım; internet kullanımının teşvik edilmesidir. Daha sonra, söz konusu girişimin aday ülkelere genişletilmesi kararlaştırılmış ve aday ülkelerle **Türkiye, Malta ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimine** katılımları için davette bulunulmuştur. Budapeşte'de 2004'de düzenlenen Bilgi Toplumu Avrupa Bakanlar Konferansı'nda, katılım aşamasındaki ve aday ülkelerin yayınladığı **e-Avrupa+** Eylem Planının uygulamasına ilişkin son ilerleme raporu memnuniyetle karşılanmıştır. **E-Avrupa+**'da tanımlanan ortak hedeflere ulaşılması için ulusal eylem planlarının hayata geçirilmesinde sağlanan önemli ilerlemeler, genişletilmiş Avrupa Birliği üyeleri ve ilgili aday ülkelerin **e-Avrupa 2005 Eylem Planı** kapsamında birlikte yapacakları çalışmalar için somut bir temel teşkil ettiği vurgulanmıştır. **E-Avrupa+**'nın tamamlanmasıyla, **Türkiye, Romanya ve Bulgaristan** da **e-Avrupa 2005'e** taraf olmuşlardır.

B-E-DÖNÜŞÜM TÜRKİYE PROJESİ

e-Avrupa kapsamında 58.Hükümet tarafından hazırlanan Acil Eylem Planında e-Dönüşüm Türkiye Projesi'ne yer verilmiş, bu projenin koordinasyonu ve yönlendirilmesi ile ilgili olarak DPT Müsteşarlığı görevlendirilmiştir. DPT bünyesinde Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. 27.2.2003 tarihli ve 2003/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile e-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin amaçları, kurumsal yapısı ve uygulama esasları belirlenmiştir.⁴⁹ Bu proje ile;

⁴⁶ 13.05.1981 tarih, 2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu, <http://www.hsyk.gov.tr>

⁴⁷ <http://www.hsyk.gov.tr>

⁴⁸ <http://www.taa.gov.tr/yonetmelikler>, www.bilgitoplumu.gov.tr/eAvrupa/euindex_1.html;

www.abmankara.gov.tr/ab/eavrupa.html

⁴⁹ http://www.bilgitoplumu.gov.tr/mevzuat/27_2003_12_eDTR.pdf; e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kurumsal Yapılanması ile İlgili 2007/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi, <http://www.resmi-gazete.org/sayi/4326/e-donusum-turkiye-projesi>

- Bilgi ve iletişim teknolojileri politikaları ve mevzuatının, öncelikle Avrupa Birliği müktesebatı çerçevesinde gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi, bu konuda **e-Avrupa+** kapsamında aday ülkeler için öngörülen eylem planının ülkemize uyarlanması,
- Vatandaşın, bilgi ve iletişim teknolojileri yardımıyla, kamusal alandaki karar alma süreçlerine katılımını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi,
- Kamu idaresinin, şeffaf ve hesap verebilir hale getirilmesine katkıda bulunulması,
- Kamu hizmetlerinin sunumunda, bilgi ve iletişim teknolojilerinden azami ölçüde yararlanılarak iyi yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesine katkıda bulunulması,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması,
- Bilgi ve iletişim teknolojisi alanında kaynak israfını azaltmak amacıyla, kamunun mükerrerlik arz eden veya örtüşen ilgili yatırım projelerinin bütünleştirilmesi, izlenmesi, değerlendirilmesi ve yatırımcı kamu kuruluşları arasında gerekli koordinasyonun sağlanması,
- Sektördeki özel sektör faaliyetlerine yukarıdaki ilkeler ışığında yol gösterilmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaçla ülkemizde bilgi toplumuna geçiş yapı taşlarının oluşumunun hızlandırılması, daha ucuz, hızlı ve güvenli internet erişimi, insan kaynağına yatırım ve internet kullanımının yaygınlaştırılması hedeflerine ulaşabilmek için, **e-Eğitim, e-Devlet, e-Ticaret, e-Çevre, e-Sağlık** vb. konular olmak üzere birçok alt bileşende ele alınan e-Dönüşüm Türkiye Projesi Türkiye'nin bilgi toplumu çalışmaları için taban oluşturacak ve yol gösterecektir. Projenin bir ayağını oluşturan e-Devlet kavramı, kamunun sunduğu hizmetlerin elektronik ortamda gerçekleştirilmesini sağlamak, kamu kurum ve kuruluşlarının çevrimiçi hizmet sunmalarına yönelik gerekli bilişim alt yapılarını oluşturmak, e-devlet hizmetlerinin tanıtılması ve uygulanması için vatandaşları bilgilendirmek, kamuda bilgi güvenliğini sağlamak, kamu kurum ve kuruluşlarında bilişim sistemleri birimlerini oluşturmak, vatandaşların kamu ile ilişkilerinin elektronik ortama taşınması için devlet e- kapısını kullanıma açmak gibi temellere dayandırılmaktadır. Adalet Bakanlığı, "e-devlet" sisteminin bir parçası olacak olan "e-kurum" uygulamaları kapsamında e-adalet alt sisteminin kurulması suretiyle adaletin en doğru şekilde yerine getirilerek vatandaşın mağdur olmasının engellenmesi, doğru ve güvenilir olarak bilgilendirilmesi, TC. Adli Sisteminin işleyişinin güvenilirliğini ve doğruluğunu koruyarak sisteme hız kazandırılması amaçlanmaktadır. Bakanlıkta ilk otomasyon çalışmalarına 1998'de başlanmıştır. 1999'da Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Bakanlık ve Taşra birimlerimizin donanım ve yazılım olarak otomasyona geçirilmesi, bilgi paylaşımı, adalet hizmetlerinin daha hızlı verilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ortaya çıkan Ulusal Yargı Ağı Projesi(UYAP) zaman içerisinde E-Dönüşüm Türkiye projesinin hız kazanması ile e-devletin bir uzantısı olan bir e-kurum uygulamasına dönüşmüştür.

C-ULUSAL YARGI AĞI PROJESİ (UYAP)

1982 Anayasasının 141.maddesinde öngörüldüğü gibi, adalet hizmetlerinin hızlı, güvenilir, etkin ve ekonomik olarak yürütülmesi yargının görevidir. Yüksek yargı organları ve yargı için bilgi temininde vazgeçilmez özellikte bulunan kurumlar da sisteme dâhil edilerek, Adalet Bakanlığı Merkez Teşkilatı ile birlikte tüm mahkemeler, Cumhuriyet başsavcılıkları ve icra dairelerini içine alacak şekilde Türkiye geneli için geniş bilgisayar ağı (**WAN**) kurma ve **UYGULAMA** geliştirme çalışmalarına UYAP proje çatısı altında başlanmıştır. Hedeflenen proje sistem çatısı kurulduğunda, dava adliyeye intikal ettiği andan itibaren elektronik ortama geçecek, tekrarlardan kaçınılanacak, Cumhuriyet savcılığında hazırlık soruşturması safhasında girilen bilgiler kamu davası açıldığında mahkeme aşamasında tekrar bilgisayara girilmeyecektir. Yargılama, kurulması

düşünülen istinaf mahkemesine gidiş, **Yargıtay** ve **Danıştay**'da dosya inceleme, istinaf mahkemesinden dönüş, kesinleşme, ilâmat, cezanın infazı ve **Adli Sicile** intikali aşamasına kadar tüm evreler bilgisayar ortamında gerçekleşecektir. Proje, fonksiyonelite açısından tüm yargı süreçleri ve bakanlık hizmet süreçleri kapsayacak şekilde 5 ana gruba ayrılmıştır. Her grupta bulunan modüllerin projeye kazandıracığı yetenekler ayrı ayrı tasarlanmıştır. Örneğin Ortak Uygulama Yönetim grubunda bulunan **Karar Destek Sistem ve Bilgi Bankası** modülü, projeye hâkimin karar verebilmesi için gerekli her türlü bilgi ve belgenin sağlanması, usul hatalarının en aza indirilerek hem mahkemelerin, hem Yargıtay'ın işinin azaltılması, davaların erken bitirilerek vatandaşın bir an önce hakkına kavuşmasını gibi e-devlet kapsamında belirtilen yetenekler kazandıracaktır. Projede kurulan ve uygulanan her sistem, her modül e-devlet 'in temellerine dayandırılarak uygun bir biçimde tasarlanmıştır. E-devlet mekanizmasının gereksinimleri karşılayacak şekilde bir e-kurum uygulaması olan UYAP, adaletin daha ekonomik, hızlı ve gecikmeksizin yerine getirilerek vatandaşın mağdur olmasını engellemek, TC. Adli Sisteminin işleyişinin güvenilirliğini ve doğruluğunu koruyarak, yargıya hız kazandıracaktır.⁵⁰

Proje Hedefleri incelendiğinde ise, “e-adalet” sisteminin kurulmasıyla adaletin en doğru şekilde yerine getirilerek vatandaşın mağdur olmasının engellenmesi, TC. Adli Sisteminin işleyişinin güvenilirliğini ve doğruluğunu koruyarak sisteme hız kazandırılmak, doğru bilgiye en kısa zamanda ulaşılarak doğru kararlar alınıp, sevk ve idarenin en verimli şekilde yerine getirilebilmek, merkez ve taşra teşkilatındaki veriler bilgisayar ortamında takip edilerek istenildiği şekilde istatistiksel bilgilere doğru, güvenilir ve hızlı ulaşılabilmesi (Veri madenciliğinin yapılması, suç haritalarının oluşturulması vb.), Adalet Bakanlığı'nın merkez ve taşra teşkilatının idari ve yargısal görevlerini bilgisayar ortamında kâğıt kullanmadan gerçekleştirmek, yargıda iş akışlarının “**Doküman Yönetim Sistemi**” ile elektronik ortamda yapmak, sistemde tutulan tüm veriler, tek ve entegre bir veritabanında tutulacağından dolayı geriye dönük sorgulamalar dahil her türlü arama ve sorgulamalarda hızlı ve güvenli bir şekilde sonuca ulaşılması, dosyaların kayıt işlemleri ile veri girişlerinin daha hızlı ve kolay yapmak, Merkez teşkilat ile taşra teşkilatı arasındaki her türlü yazışma, üst dereceli mahkemelere dosya gönderilmesi ve dosyanın yerine iadesi işlemleri ve haberleşmelerin elektronik ortamda yapmak, yargı sürecinde karar verilmesini destekleyecek sorgulamaların elektronik ortamda yapılabilmesi ve karar verilmesi sürecinin hızlandırmak, yargılama sırasında olası usul hatalarının önlenmesi, diğer hataların en aza indirilmesi amacıyla “**Karar Destek Sistemleri**” nin kullanıcıların hizmetine sunulması, duruşma sırasında dahi en güncel mevzuata ve içtihatlarla anında erişmek, hakim ve savcıların çalışma ortamı dışından belirlenen yetkiler dahilinde güvenli bir şekilde dosyalarına erişimi, akıllı kart ile dosya üzerinde elektronik ortamda çalışma devamlılığını sağlamak, avukatların – **UYAP güvenlik standartlarına** uymak şartıyla - dava açma, dilekçe verme, icra takibi, temyiz gibi işlemleri elektronik ortamda yapılabilmelerini, yetkileri seviyesinde bürolarından dosya inceleyebilmelerini sağlamak, vatandaşlara açık olması gerekli görülen bilgilerin internette erişime hazır hale getirilmesi (dosyaların hangi aşamada olduğu, özellikle temyiz aşaması, emsal kararlara internet üzerinden erişilmesi, duruşma günlerinin internet ortamından takibi... gibi), Yakalama ve gözaltı süreleri merkezi olarak denetlenerek insan haklarının korunması, elektronik posta ve internet kullanımına imkan tanımak, hukuki konularda ve istenen diğer konularda haber grupları ve sanal tartışma ortamları oluşturmak, Bilgi Bankası çerçevesinde mevzuat, içtihatlar, tebliğler genelgeler,

⁵⁰ UYAP konusunda bkz, www.adalet.gov.tr/uyap.htm (E. Tarihi 16.2.2009); UYAP ile ilgili 2007 Bakanlık Faaliyet Raporu , www.adalet.gov.tr/ ; www.yargitay.gov.tr/content/view/131/90/

mütalaalar, emsal yazı ve metinler, şablon yazılar, benzeri bilgilere ve diğer bu tür yayınlara sistem üzerinden erişimin mümkün olabilmesi ve bunların kronolojik olarak takip edilebilmek, UYAP'ın Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Anayasa Mahkemesi, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, Danıştay, Uyuşmazlık Mahkemesi, Sayıştay, Emniyet Genel Müdürlüğü, Yüksek Seçim Kurulu, Noterler, Barolar, Valilik ve Kaymakamlıklar, Başbakanlık Mevzuat Geliştirme Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumları, Gümrükler Genel müdürlüğünün **entegrasyonunu** sağlamaktır.

UYAP, Adalet Bakanlığı merkez teşkilatı ile tüm taşra teşkilatının birbirleri ve diğer ilgili kamu kurum kuruluşları ile olan veri ve belge akışı ile haberleşmelerini tamamen güvenli bir şekilde elektronik ortamda gerçekleştirmelerine imkân tanımaktadır. Proje, Adalet Bakanlığı Merkez Teşkilât ve bağlı kuruluşları ile mahkemeler (Adli ve idarî yargı, cezaevleri) olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmektedir. **UYAP I** kısmı ile Merkez Teşkilat kısmı bakanlık merkez teşkilatı ve bağlı birimlerinin işlemlerinin, **UYAP II** ile Taşra teşkilatında bulunan tüm birimlerin yargı ve yargı destek faaliyetlerinin hızlı ve etkin bir şekilde otomasyona geçirilmesi hedeflenmiştir.

VIII- TÜRKİYE'DE HÂKİM VE SAVCILARIN SORUNLARI ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

Akyol'a göre; Türkiye'de yargının “koruma kollama” görevini üstlenmiş olması, akademik hukuk literatüründe de önemli bir yer tutmaktadır. Yargı hukuku, hukuk bilimi ve evrensel normlardan çok, “devlet elitlerinin ideoloji”sine göre yorumlanmış ve bu yüzden “tarafsız hakem” fonksiyonunu yapamaz olmuştur. Geniş kitlelerin adalete güvenini sarsarak ve sisteme katılımını frenleyerek toplumsal entegrasyona da zarar vermektedir. “Amaçlanmamış sonuçlar” insan tabiatının ve sosyal bilimlerin önemli konularındandır. Yargı artık rejimi koruma amacıyla yaptığı hatalar, doğurduğu zararlı sonuçlar hakkında bir vizyona ulaşmalıdır. Yargının devlet elitlerinin ideolojisinden yana “taraf” olması ve sakıncaları konusunda Türkiye’de artık çok geniş bir bilimsel literatür vardır.⁵¹

Yılmaz'a göre, yargının iç düzen sorunundan tutun temsil, idare, ekonomik özerklik, kalite, personel dağılımı, iç dinamizm vb. eksiklikleri mevcuttur. Yargının taşra ile merkez ve taban ile tavan arasında iletişim kopuklukları vardır. Bugün temsil makamında bulunanların bir çoğu temsil yetersizliği içindedir. Çünkü bu kurumlara atama yapılırken, liyakat olmazsa olmaz bir unsurdur. Kendi adliyesindeki bir mahkemenin bir sorununu, yargının acil sorunu olarak bilip, bakanlığın kapısını en az kendi işleri kadar aşındıran başsavcı ve komisyon başkanlarının mevcudiyeti halinde kurumsallaşmanın adımları atılır. Yoksa enerjisini bir sonraki tayin yeri için bakanlıkta kulis yapmakla kurumsallaşma sağlanamaz. Taşradaki bir yargıcın ve bir cumhuriyet savcısının, yargının geleceği hakkında bir görüşü ve bir oyu olmalıdır. Çünkü icra makamları olup, vatandaşla, avukatla, bilirkişi ile onlar muhatap olmaktadır. Bir fikir bankası kurulmalıdır, taşradan gelecek her sorun, her temenni ve öneriler, burada yetenekli ve meslekte tecrübe kazanmış hâkim ve savcılarının oluşturduğu birimde değerlendirilmeli ve eylem planları halinde ilgili mercilere iletilmelidir.⁵²

Günümüzde yüksek mahkeme üyelerinin özlük hakları bazı Batılı ülkelerde parlamenter üyelerin özlük hakları ile dengeli duruma getirilmiş, bazılarında ise üstünde tutulmuştur. Bu konularda yasama ve yargının eşitliği ilkesinden hareketle dengeli bir düzen getirmek Anayasal bir

⁵¹ www.milliyet.com.tr, Taha Akyol, Yine yargı sorunu / Siyaset / Milliyet İnternet, 12.6.2008

⁵² Mehmet Yılmaz, “Kurumsallaşamayan Yargı”, www.adalet.org/makale/xysbekran.php , 12.2.2007

zorunluluktur. “Hâkimler, Anayasa, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler” demek sureti ile 1982 Anayasası bağımsızlığı düzenlemiştir.⁵³ HSYK’nda köklü değişiklikler yapılmalı, adli yargı ve idari yargıya mensup hâkim ve savcılar yönünden ayrı ayrı kurullar oluşturulmalıdır. Seçimler ilgili genel kurullarca yapılmalı, kurulun asıl üyelerinin yüksek mahkeme ile ilişkileri geçici olarak kesilmeli, ayrı bir bütçesi ve sekreteryası olmalıdır.

Utku’ya göre, teşkilattaki hâkim açığını kapatmak ve niteliği yükseltmek üzere ileriye dönük tedbirler kapsamında mesleğe giriş derecesinden başlayan farklı mali imkânların sağlanması, adli klinik şeklinde çalışacak savcı ve hâkim adaylarının eğitim merkezlerinin akademiye dönüştürülmesi, bu akademiye Onursal Yargıtay Üyeleri’nin eğitsel rehberliğinden yararlanılması gereklidir. Özellikle sosyal ve ceza içerikli kanunlarda kısa aralıklı değişiklikler, uygulayıcıların yeni koşullara uyumunu zorlaştırırken, “Kanunu bilmemek özür sayılmaz.” ilkesi anlam değiştirmektedir. Artık günümüzde modern teknoloji ile donatılmış matematik ve istatistik metodolojiler, hukuk uygulamalarında vazgeçilmez araç olma niteliğine kavuşmuştur. İnsan hak ve özgürlüklerinin korunması demokratik ve parlamenter devlet anlayışının yerleşmesi ve hukukun üstünlüğü ilkesinin zaafa uğratılmaması amacıyla sağlıklı, güvenilir ve erişimi kolay bilgi sistemleri ile donatılmış yargı düşüncesinin hâkim kılınması gereklidir. Yargıda bilgi işlem teknolojisinin desteğini sağlamak konusunda verilen çabaların amacı; yalnızca hukuk kuruluşları için değil, bütün kurumlar için örnek gösterilecek başarılı modelleri gözler önüne sermektedir. Adli sicilde bilgisayar kullanımı düşüncesi ile geliştirilen iletişim ağı ve başarılı sonuçlar, yargıda da bilgi teknolojisinden yararlanma konusunda cesaret vermektedir. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü’nce düzenlenen ceza ve hukuk mahkemelerinde bilgisayar destekli çalışma modellerinin uygulamaya konulması, adli teşkilatta gerçek anlamda ve kalıcı reformların yapılmasında yardımcı olabilir. Halen Adli Sicil Projesi ile birlikte paralel yürütülen Cumhuriyet Savcılığı Projesi ile adliye teşkilatının da bilgisayar kullanımı anlamlı boyutlar kazanmıştır. Beşeri düşünce ve inisiyatifin dışında tamamen objektif ve hızlı elektronik ortamda dosyaların mahkeme birimlerine hakça bir düzen içinde saniyeler düzeyinde dağıtılması, kamuoyundaki haksız eleştirilere set çekecek bir atılım olarak düşünülmelidir. 1993’de kişisel bilgisayarlarla donatılan Yargıtay daireleri, kelime işlem olarak bu donanımlardan yararlanılmak yanında içtihat veri kütüğü oluşturulmasında ve oluşan içtihatlarla erişim olanağı sağlanması bakımından önemli bir gelişme sağlamıştır. Emsal kararlar bilgi bankasının tüm yargı teşkilatının kullanımına sunulacak hale getirilebilmesi, hakim, savcı, avukat ve ilgi duyan her vatandaşın elektronik düzende mevzuat bilgilerine erişmesi, kurumların teknolojiye dayalı çağdaş arşivleme sistemine kavuşması, adalette gecikmeyi ortadan kaldıracak teknolojik yatırımlar için yeterli bütçe kaynaklarının sağlanması, Modern Türkiye için ilerici yeni bilgilerle donatılmış teknolojiye inanmış kadroların oluşturulması, Yargıtay üyeleri, hakim ve Cumhuriyet Savcılarının araştırma yapabilmeye ve hukukun gelişmesinde katkıda bulunma imkanları sağlanması, Yargıtay üyeleri, hakim ve Cumhuriyet Savcılarının yurt dışına gönderilme sayı ve sürelerinin artırılması, kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğini temin edecek hukuk ve teknoloji üst komisyonunun hayata geçirilmesi, Türkiye gündeminde adaletin sorunlarını, sadece hakim ve savcılarının sosyal hakları ile hizmet koşulları üzerinde yoğunlaştırılmanın ötesinde, Türk hukuku için gerçek iyileştirme olarak algılanmalıdır.⁵⁴

Yargıtay, Anayasası’nın 154.maddesinde yüksek mahkemeler kapsamında ele alınmış ve Anayasa’ya göre yapılan düzenleme sonucu hazırlanan 2797 sayılı Yargıtay Kanunu 1983’de

⁵³ 1982 Anayasası için bkz; www.anayasa.gen.tr/1982_Anayasasi.htm. Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, Ekin Kitabevi Yay. Bursa, 2000

⁵⁴ Müfit Utku, “1993-1994 Adalet Yılı Açış Konuşması”, www.yargitay.gov.tr/tarihçe._aak/93-94.html.

yürürlüğe girmiştir. Yargıtay'a, 1991'de 3749 sayılı Kanunla 5 daire daha ilave edilerek, 20 Hukuk ve 10 Ceza dairesi olarak toplam daire sayısı 30'a ve üye kadrosu da 236'ya yükseltmiştir. 5. ve 6. BYKP'lerinde kurulması gereğine işaret edilen **istinaf mahkemelerinin** kuruluşu konusu, son yıllarda Yargıtay Birinci Başkanlarınca Adalet Yılı açış konuşmalarında belirtilmektedir. Özellikle maddi olayların varlığı konusunda ilk mahkemeden sonra dosyaların yeni baştan incelenmesini öngören ikinci derece mahkeme olarak istinaf, yargılama düzeni içinde ciddi bir boşluktur. Tarafların ve tanıkların katılımlarına ikinci kez yer verilen duruşma sistemi, istinafin evrensel boyuttaki tanımına uygun yargılama düşüncesinin yerleşmesi bakımından önemlidir. Temyizin amacı içtihat birliğini sağlamaktır. Yöntem, düzeltme değil bozma yoludur. Olayın yargılanması süreci bütünü ile temyizin önüne alınmalı, nitelik açısından düzeltme, esasa hükmeden Yargıtay öncesi üst yargı mercii durumundaki istinaf mahkemelerine devredecek düzenlemeler yapılmalıdır. Kuşkusuz istinaf temyizin, temyiz de istinafin yerini dolduramaz, her ikisi de ayrı işlevleri olan kurumlardır. Halen Yargıtay, iki işlevi birden yapar görünmektedir. Son yıllarda tüm yargı sisteminde görülen iş yükü artışları bu teşkilat bünyesinde de yaşanmıştır. 1987'de 3355 sayılı Kanunun kabul edilmesi ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın iş yükünde önemli bir azalma eğilimi meydana gelirken, 3506 sayılı Kanunun 6. maddesi hükmü ile yükselme başlamıştır. Bu açıdan ara bir önlem olarak şahsi dava kapsamı genişletilmeli, bu kuruma işlerlik kazandırılmalı, Cumhuriyet savcılarının kamu adına takibe mecbur olduğu suç sayısı azaltılmalı, bazı suçların da kamu adına takip edilemeyeceği, sadece şahsi dava yolu ile takibinin mümkün olduğu hükmü getirilmelidir. Ancak asılsız şahsi dava açılması halinde, şahsi davacıya müessir mali yükümlülükler getirilerek, bunun suiistimali önlenmelidir.⁵⁵

Utku'ya göre, değişiklikler tatbikat mahkemelerinin, içtihat mahkemesi olan Yargıtay'ın ve diğer yüksek mahkemeler ile baroların görüşü alınarak, uygulama ile doktrin incelenmek suretiyle, modern hukukun gereklerine uyularak, sistemler zedelenmeden yapılırsa yararlı ve verimli olur. Tahkim; bir hak üzerindeki ihtilafın hallinin özel kişilere bırakılması ve ihtilafın bu özel kişiler tarafından incelenip karar bağlanması sebebiyle, uyuşmazlığın çözülmesi yollarından birisidir. Mecburi tahkim halleri kanunlarda belirtilerek sınırlandırılmıştır. Bu sınır genişletilmeli, ihtiyari nitelikteki bazı konular da mecburi tahkim kapsamına alınmalıdır. Asliye ve sulh mahkemelerinden verilmekte olan kesin kararların diğer ölçüsünün ekonomik gelişme ve enflasyon nazara alınarak çoğaltılması yolunda, usul yasalarında değişiklik yapılmalıdır. Bedele ilişkin uyuşmazlıkların sayısı artmaktadır. Uzun süren davalar sonucunda hak sahibine ödenen paralar, değerdeki düşüşler sebebiyle hak sahibinin kaybını telafi edememektedir. Değer tespitini gerçekçi ölçülerle belirleyecek yöntemlerin idari aşamada tespiti uyuşmazlıkları büyük ölçüde azaltacaktır. Kadastro çalışmalarının yapıldığı yerlerde devletin gerçek manada hak sahibi bulunduğu yerler iyice tespit edilip, devletin hakkının olmadığı yerlerde vatandaşlar ile lüzumsuz ve haksız yere ihtilaf yaratma alışkanlığından vazgeçilmelidir. Bozma kararlarının artış gösterdiği konularla toplum için önem arz eden yeni konulara ait seminer ve sempozyumlar, Yargıtay, Üniversiteler ve Barolarla birlikte düzenlenmelidir. Anayasanın 140, 144 ve 159.md.leri, hakimler ve savcılarının idari görevleri yönünden, yürütme erkinin bir organı bulunan Adalet Bakanlığı'na bağlı tutulmaları, haklarında soruşturma yapılması için aynı Bakanlığın izninin gerekmesi, özlük işlerinin Bakanın başkanı olduğu ve müsteşarının da katıldığı bir Kurul tarafından yürütülmesi şeklindeki hükümleri itibariyle sistem olarak yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesini sağlamaktan uzaktır. Ancak bu konuda ortaya çıkan bütün olumsuzlukların, yalnızca bu sisteme bağlanması da doğru değildir. Mahkemeler-yargıçların bağımsızlığı, başka bir kişi veya kurumdan emir almamaları, yasama ve

⁵⁵ Müfit Utku, agk., www.yargitay.gov.tr/tarihçe._aak/93-94.html.

yürütme erkleri ve organları dâhil diğer ekonomik ve sosyal grupların baskı ve etkisi altında kalmamaları, tarafsızlıkları ise taraflara karşı kişilik özelliklerinden sıyrılarak objektif olabilmeleridir. Yargıda, doğrunun bulunup adaletin gerçekleştirilmesi kadar, yargıya güven ve saygının sağlanması da önem taşımaktadır. Son zamanlarda basında yargıya duyulan güvenin azaldığı haberleri sıkça yer almakta, bunlara bazı kurum ve kuruluşlarca, yanlış verilere göre yaptırılan, doğruluk ve yansızlıkları kuşkuyla araştırma sonuçlarının eklendiği görülmekte, hatta sorumluluk taşıyan bazı kişiler tarafından, tüm yargıyı kapsayacak şekilde yargıya güvenilmediği basın aracılığıyla kamuoyuna duyurulabilmektedir. Yargıda her zaman bir kazanan, bir de kaybeden taraf vardır. Bu özellik yargıyı bazı kişi ve kurumların istismarına maruz bırakabilmekte, ayrıca kaybeden veya bu duyguya kapılan kişilerin asılsız ve yersiz suçlamalarına yol açabilmektedir. Yargı hâkim ve savcılarıyla, yardımcı personeliyle içinde bulunduğu koşulların düzeltilmesini beklerken, görevini saygınlığına ve onuruna yakışır şekilde yapmalıdır. Yargıtay, adli yargı açısından Anayasa’da değiştirilmesini öngördüğü hükümlere ilişkin önerilerini yetkililere bir taslak halinde sunmuştur. Taslakta yer alan yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesine yönelik öneriler ile yargı birliği ve Yüce Divan’ın oluşturulmasına ilişkin öneriler de vardır. Yolsuzlukla mücadelede, yeni yasal düzenlemeler ile kamu hizmetlerinin basitleştirilip saydamlaştırılmasının, halkın ve sivil toplum örgütlerinin bilgi almalarının olanaklı kılınmasının yanında, bağımsız ve yansız bir yargının önemi büyüktür. Bu nedenle yolsuzlukla mücadelede yargının önünde engel olmamalıdır. Hukuk sistemi ve yargının sorunları hukuk fakültelerinden başlamaktadır. Bu fakülteler üstün hukuk bilgisi ve eğitimi verecek şekilde donatılmalı, araştırma, bilgiye ulaşma, düşünme, muhakeme edip sonuca varma becerisi sağlayan bir eğitim sistemi benimsenmeli, lisan öğrenimi yaygınlaştırılıp kolaylaştırılmalıdır. Meslek öncesi ve meslek içi eğitimin üst düzeye ulaştırılması sağlanmalı, Adalet Akademisi üstün eğitim ve öğretim verecek duruma getirilmelidir. Avrupa hukukunun daha iyi takip edilmesi, hukuk sistemimizin Avrupa’ya tanıtılması, hukuki entegrasyonun sağlanabilmesi için yeterli sayıda yargıç ve Cumhuriyet savcısına lisan öğrenme ve kendisini yetiştirme, Avrupa hukukunu yakından inceleme olanağı sağlanmalıdır. Yargıda yetişmiş personel açığı vardır. Yardımcı personel yetiştiren meslek liseleri ve Adalet Yüksek Okullarının sayısı çoğaltılmalı, yardımcı personelin gelir düzeyi yükseltilmelidir.⁵⁶

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme Genel Müdürlüğü’nce Mevzuat Bilgi Bankası kurulmuş olup, RG’ de yayımlandığı anda bu bilgilerin güncelleştirilmesi yapılmaktadır. Fakat mevzuat bilgi bankasının kullanımının daha da basitleştirilmesi kanaatindeyiz. Çünkü hukukçu olmayanlar ve vatandaşlar, kanun tarihi ve numarası ya da kanunun tam adını bilmedikleri için, istedikleri kanuni düzenlemeye ulaşamamaktadır. Diğer yandan hâkim ve savcıların “halkla ilişkiler”, “örgütsel davranış” dersleri başta olmak üzere bir hizmetiçi eğitim programına tabi tutulmasının faydaları olabilir. Çünkü genel olarak toplumda hâkim ve savcılarının daha güler yüzlü olmaları, halka daha yakın davranmaları ve daha konuşkan olmaları beklentisi hakimdir.

Son söz olarak; Bölümümüzde tarafımdan Kamu Personel Yönetimi II dersi içeriği hazırlanırken, “Türkiye’de Diğer Kamu Görevlileri ile İlgili Yasal Düzenlemeler: Tanıtımı ve Değerlendirmeler” paketi içerisinde konuların ayrı ayrı açılmasının önemli olduğu düşünülmüştür. Bu bağlamda, diğer kamu görevlileri ile ilgili araştırmalar yapılmış, bilimsel bir çalışma hazırlanmak amaçlanmıştır. Hâkimler ve savcılar; TSK personeli, YÖK personeli, KİT personeli ve son yıllarda sözleşmeli personel düzenlemeleri ve uygulamaları analiz edilmeye çalışılmıştır. AB’ne giriş çabaları ve küreselleşme etkisi de göz ardı edilmeden, ülkemizde kamu personel reformuna ilişkin

⁵⁶ Müfit Utku, agk, www.yargitay.gov.tr/tarihce._aak/93-94.html.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı 23 Ocak – Şubat – Mart – 2011
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

değerlendirmelere ulaşmak istenmiştir. Hatta konu ile ilgili uluslararası deneyimlere de uzanılmıştır. İşte yukarıdaki çalışma bu gaye ile hazırlanmıştır.